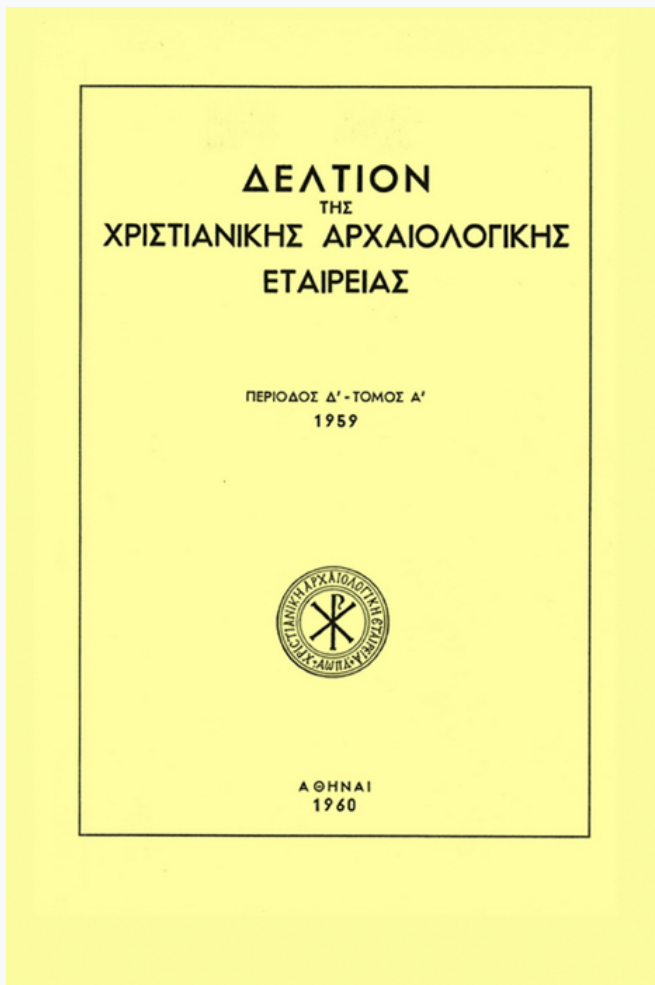

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 1 (1960)

Δελτίον ΧΑΕ 1 (1959), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη του Νίκου Βέη (1883-1958)

Δημήτριος Ευαγγελίδης

Σωτήριος Ι. ΔΑΚΑΡΗΣ

doi: [10.12681/dchae.715](https://doi.org/10.12681/dchae.715)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΔΑΚΑΡΗΣ Σ. Ι. (1960). Δημήτριος Ευαγγελίδης. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 1, 155-158. <https://doi.org/10.12681/dchae.715>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δημήτριος Ευαγγελίδης

Σωτήριος ΔΑΚΑΡΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 1 (1959), Περίοδος Δ'. Στη μνήμη του Νίκου
Βέη (1883-1958)

ΑΘΗΝΑ 1960

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Τὴν 22αν Νοεμβρίου 1959 ἀπεβίωσε μετὰ βραχεῖαν ἀσθένειαν ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσόβιου Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν, ἀρχαιολόγος, αἰσθητικὸς καὶ κριτικὸς τῆς Τέχνης, Δημήτριος Εὐαγγελίδης.

Ὁ αἰφνίδιος θάνατος, εὐρὼν αὐτὸν ἐν θαλερῷ γήρατι καὶ ἐν ἐπιστημονικῇ δραστηριότητι, κατέθλιψε τὸν κόσμον τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Τέχνης, ὄχι μόνον διότι ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς ὑπῆρξε πιστὸς καὶ ἀκαταπόνητος θεράπων τῆς Ἐπιστήμης, τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ ἀπλότης καὶ ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων του καὶ ὁ μειλίχιος χαρακτήρ κατέκτησαν ὄσους τὸν εἶχον προσεγγίσει.

Ἡ ἐπὶ τρεῖς περίπου δεκαετίαι, μετὰ μικρᾶς μόνον διακοπῆς, διδασχὴ του ὡς ἱστορικοῦ τῆς Τέχνης εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον, ἡ πολυσχιδῆς δρασίς του εἰς ὀργανισμούς, ἐπιτροπὰς καὶ συμβούλια, σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Τέχνην, κατέστησαν τὸν θανόντα καθηγητὴν πανελληνίως γνωστὸν καὶ συμπαθῆ.

Ἐγεννήθη εἰς τὴν ἱστορικὴν κώμην Πλαίσιον (Πλεσίβιτσα) Φιλιατῶν τῆς Ἡπείρου τὸ ἔτος 1888. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐξέμαθεν εἰς τὴν γενέτειράν του. Ἀπεφοίτησεν ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου τῆς Φιλιππουπόλεως τῆς Βουλγαρίας, ἔνθα ἤκμαζε τότε ἡ ἑλληνικὴ παροικία. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν, εἰσελθὼν μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν Ὑπηρεσίαν. Εἰργάσθη ἀρχικῶς πλησίον τοῦ μεγάλου διδασκάλου Χρ. Τσουντα ἐν Μυκήναις καὶ τοῦ Καββαδίου ἐν Ἐπιδαύρῳ, ἀκολούθως δὲ διωρίσθη ἔφορος Ἀρχαιοτήτων Σπάρτης, καὶ μετ' ὀλίγον ἔφορος Μυτιλήνης. Βραδύτερον μετέβη δις εἰς Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν δι' εὐρυτέρας σπουδὰς εἰς τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Μονάχου, τοῦ Βερολίνου καὶ τῶν Παρισίων.

Τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1930 ἐξεφώνησε τὸν ἑναρκτήριον λόγον ὡς ἔκτακτος καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐκτοτε καὶ μέχρι τὸ ἔτος 1941 ἐδίδαξεν ὡς τακτικὸς καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς μακεδονικῆς πρωτεύουσας Ἰστορίαν τῆς Τέχνης. Διὰ λόγους ὑγείας ἠναγκά-

σθη τότε νὰ παραιτηθῆ, ἀναλαβὼν ἐπ' ὀλίγον τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, βραδύτερον δὲ τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης. Ἀκολούθως ἐδίδαξεν Ἱστορίαν τῆς Τέχνης εἰς τὸ Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον, ἀποχωρήσας τὸ 1958 λόγῳ ἡλικίας.

Πλούσιον καὶ πολύμορφον ὑπῆρξε τὸ πνευματικὸν ἔργον τοῦ ἀπελθόντος καθηγητοῦ, καρπὸς πολυχρονίου ἐρεῦνης καὶ παιδείας προσωπικότητος πολυέδρου καὶ ὀρίμου. Ἦδη αἱ πρῶται ἔρευναι προαναγγέλλουν τὸν εὐρὺν κύκλον τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιδιώξεόν του καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς καθολικότητος ἐν τῇ ἐρεῦνῃ. Ἀποσταλεῖς παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κατὰ τὸ ἔτος 1913 εἰς τὴν μόλις ἀπελευθερωθεῖσαν Ἡπειρον, πρὸς μελέτην καὶ καταγραφὴν τῶν ἀρχαιοτήτων μέχρι καὶ τῆς Βορείου Ἡπείρου, ἐδημοσίευσε τὰς παρατηρήσεις του, περὶ τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων τῆς νήσου τῶν Ἰωαννίνων (Ν. Ἑλληνομνήμων), παραλλήλως δὲ τὰ ἀρχαῖα εὐρήματά του εἰς τὴν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1914.

Συγχρόνως ὁ Δ. Εὐαγγελίδης εἶχε τὴν δωρεὰν τοῦ ποιητικοῦ λόγου. Κατὰ τὴν πρῶτην φάσιν τῆς ἐπιστημονικῆς σταδιοδρομίας του ἐδημοσίευσε, ὑπὸ τὸ καλλιτεχνικὸν ψευδώνυμον Μήτσης Καλαμάς, στίχους καὶ διηγήματα πλήρη εὐαισθησίας καὶ ἀρμονίας (περιοδικὸν «Νουμᾶς», «Ἠγησώ», «Γράμματα»). Τὸ χάρισμα τοῦ ποιητικοῦ λόγου, καλλιεργηθὲν σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐπιστημονικῆς σκέψεως, ἐξεδηλώθη βραδύτερον, κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς πνευματικῆς ὀριμότητος, ἰδίᾳ μάλιστα μετὰ τὴν μαθητείαν του πλησίον τοῦ μεγάλου αἰσθητικοῦ τῆς Τέχνης Wöflin, διὰ τῆς στροφῆς πρὸς τὴν μελέτην τῆς νεωτέρας Τέχνης. Πολυάριθμα ἄρθρα, δημοσιευθέντα εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, εἰς ἑλληνικὰ καὶ εἰς ξένα περιοδικά, εἰς τὴν Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδείαν, ἀναλύουν καὶ προβάλλουν τὴν ἑλληνικὴν Τέχνην καὶ τοὺς Ἑλληνας καλλιτέχνας.

Εἶχε τὴν ἰκανότητα νὰ διακρίνῃ τὸ γνήσιον εἰς τὴν Τέχνην καὶ τὸν ἀληθῆ καλλιτέχνην. Εἰς ἀναγνώρισιν τῆς νέας ταύτης ἰκανότητος προσεφέρθησαν εἰς αὐτὸν τιμητικαὶ θέσεις εἰς συμβούλια, ἐπιτροπὰς, ὀργανισμούς. Ὡς Πρόεδρος τοῦ Διεθνoῦς Συνδέσμου τῶν Κριτικῶν τῆς Τέχνης, συμμετέσχεν ἐνίστε ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς διεθνή συνέδρια καὶ εἰς συμβούλια διεθνῶν καλλιτεχνικῶν ἐκθέσεων.

Εἶναι συγκινητικὸν τὸ ἐνδιαφέρον του νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς Ἑλληνας καλλιτέχνας. Εἶναι ἀρκετὸν νὰ μνημονευθῆ ἡ ἐπίμονος προσπάθειά του, ὅπως προσεγγίσῃ καὶ μεταπέισῃ τὸν μεγάλον ἐκεῖνον ἐρημίτην καλλιτέχνην, τὸν Παρθένν, ἵνα ἀποδεχθῆ καὶ θέσῃ ὑποψηφιότητα ὡς Ἀκαδημαϊκός.

Παραλλήλως ὁμοῦ πρὸς τὰς καλλιτεχνικὰς προεκτάσεις, ὁ ἐπιστήμων Δ. Εὐαγγελίδης οὐδέποτε ἐγκατέλειπε τὸ κύριον ἔργον τοῦ ἀρχαιολόγου. Ὡς

ἔφορος Ἀρχαιοτήτων ἀνέσκαψεν εἰς Μυκῆνας καὶ Λέσβον, δημοσιεύσας εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα μελέτας, περὶ τῶν γεωμετρικῶν ἀγγείων τῶν Μυκηναίων, περὶ τῶν λακωνικῶν ἀγγείων, περὶ τῶν ἀνθεμίων τῶν στηλῶν καὶ τῶν ἀρχαϊκῶν αἰολικῶν κιονοκράνων τῆς Κλοπεδῆς Λέσβου. Κυρίως ὅμως αἱ ἔρευναι τοῦ ἐστράφησαν πρὸς τὴν Ἥπειρον, τὰς ὁποίας διεξήγαγε κατὰ τὰ ἔτη 1929-1933, 1935, 1939, 1952-1959. Μὲ κέντρον τὴν Δωδώνην (1929-1935) ἐπεκτείνει τὴν ἔρευνάν του πρὸς ὄλας τὰς κατευθύνσεις. Ἄγνωστα βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Κωστανίανης καὶ τῆς Οὐζντίας (Πέντε Ἐκκλησίαι) καθίστανται ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίδου τὸ πρῶτον γνωστὰ (Ἥπειρ. Χρον. 1931). Εἰς τὸ Ραδοτόβι ἐπεσήμανε σημαντικὸν ἀρχαῖον ναόν, βραδύτερον ταυτισθέντα πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἀρείου Διὸς τῆς Πασσαρῶνος. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παραμυθιάς ἀνακαλύπτει βυζαντινοὺς ναοὺς, εἰς Γαρδίκιον, Τουρκοπάλουκον καὶ Πετροβίτσαν.

Σημαντικώτερα ὅμως ὑπῆρξαν αἱ ἔρευναι εἰς Δωδώνην, ἔνθα τὸ πρῶτον ἡ σκαπάνη ἀπεκάλυψε λείψανα τοῦ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ, διευρύναντα πρὸς τὰ ἄνω τὴν ἱστορίαν τῆς λατρείας κατὰ μίαν χιλιετηρίδα. Ἐκτὸς τῶν συντόμων ἐκθέσεων τῶν ἀνασκαφῶν τούτων (Π.Α.Ε. 1929-1932), αἱ « Ἥπειρωτικαὶ ἔρευναι » (Ἥπειρ. Χρον. 1935) συνοψίζουν τοὺς καρποὺς τῶν ἐργασιῶν του τούτων. Μετὰ μακρὰν διακοπὴν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἥπειρον (1952), ἵνα συνεχίσῃ τὰς ἐρεῦνας του εἰς Δωδώνην καὶ τὴν λοιπὴν Ἥπειρον. Ἀνέσκαψε τὸν ναὸν τοῦ Ἀρείου Διὸς εἰς τὸ Ραδοτόβι, τὸν ἐρειπωμένον βυζαντινὸν ναὸν εἰς Γλυκὴ τῆς Θεσπρωτίας, κυρίως ὅμως ἐρευνᾷ τὴν Δωδώνην, τῇ συνεργασίᾳ τοῦ γράφοντος τὰς γραμμὰς ταύτας. Τὰ πορίσματα τῆς ὀριστικῆς ἀνασκαφῆς του εἰς Δωδώνην, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκδοθοῦν προσηχῶς ὑπὸ τοῦ συνεργάτου του εἰς εἰδικὸν τόμον περὶ Δωδώνης, εἶναι σημαντικὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἱεροῦ.

Ἀποδεικνύεται ὅτι ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. ἡ λατρεία τοῦ Διὸς ἠσκεῖτο ὑπαιθρῶς. Τὸν ἱερὸν χώρον περὶ τὴν δρῦν περιέβαλλε κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους σειρὰ χαλκῶν τριπόδων μετὰ λεβήτων, μόλις δὲ κατὰ τὸν 4ον π.Χ. αἰ. ἡ λατρεία ἀποκτᾷ ταπεινὸν λατρευτικὸν οἰκοδόμημα, τὸ ὁποῖον, διαρκοῦντος τοῦ 3ου π.Χ. αἰ., διαμορφοῦται εἰς μνημειακὸν περίκλειστον, ἐσωτερικῶς περιστυλον οἰκοδόμημα (Ε). Τὴν ἀρχαίαν λατρείαν διεδέχθη περὶ τὸ τέλος τοῦ 4ου μ.Χ. αἰ. ἡ χριστιανικὴ λατρεία, μὲ τὰς δύο Βασιλικάς, τὴν πρώτην τοῦ 5ου αἰ. καὶ τὴν μεγαλυτέραν τρίογκον τοῦ 6ου αἰ. Παραλλήλως μελετᾷ τὸν βυζαντινὸν ναὸν τοῦ Γαρδικίου Θεσπρωτίας (Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἥπειρον 1954), τὸν Ἅγιον Δημήτριον εἰς Τουρκοπάλουκον, ἀνασκάπτει εἰς τὸ θέατρον τῆς Μυτιλήνης, ἐκδίδει τὴν μελέτην « Ἡ Παναγία τῶν Χαλκῶν », ἡ ὁποία, παρὰ τὰς μερικὰς ἀδυναμίας, ὀφειλομένης εἰς τὴν ἑξασθένεισιν τῆς μνήμης του, εἶναι ἔργον ἐπιστήμονος καὶ αἰσθητικοῦ.

Ἦλθε διὰ τελευταίαν φορὰν εἰς τὴν Ἑπειρον τὸ θέρος τοῦ 1959, ἐξηντημένος ἐκ τῆς μακρᾶς ἀσθενείας, ἵνα συνεχίσῃ τὰς προσφιλεῖς ἀνασκαφάς του εἰς Δωδώνην καὶ συμπληρώσῃ τὴν μελέτην του, ἐκδιδομένην εἰς τὸν παρόντα τόμον τοῦ Δελτίου τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀναφερομένην εἰς τὰς ἀγιογραφίας τοῦ ναοῦ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος εἰς Βελτισίταν (1568) καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Κράψης (1563).

Τὸ σοβαρὸν καὶ μακροχρόνιον ἀνασκαφικὸν ἔργον τῆς Δωδώνης, τὰ χριστιανικὰ μνημεῖα τῆς Ἑπείρου ὑπῆρξαν ἡ ἀφετηρία καὶ τὸ τέμα τῆς πεντηκονταετοῦς περιόδου ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης του. Ὁ μέγας Ἑπειρώτης ἤρχισε καὶ ἔκλεισε τὸν κύκλον τῆς ἐπιστημονικῆς του ζωῆς εἰς τὸν τόπον ἔνθα εἶδε τὸ φῶς, πάντοτε μὲ τὴν αὐτὴν ἀγάπην, πάντοτε μὲ τὴν αὐτὴν εὐρύτητα διανοίας. Εἶναι καὶ τοῦτο ἴδιον τῆς εὐρείας προσωπικότητος καὶ τῆς καθολικότητος τῆς σκέψεως τοῦ ἀπελθόντος Δ. Εὐαγγελίδου. Ἡ πολυμέρεια καὶ αἱ προεκτάσεις τῶν ἐπιστημονικῶν διαφερόντων του, ἀναφερομένων εἰς ἀντικείμενα ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν χρόνων μέχρι τῆς συγχρόνου Τέχνης, παρουσιάζουν ἀξιοθαύμαστον ἐνότητα, διότι τὸ καλὸν εἶναι ἡ ἀληθῆς οὐσία τῆς Τέχνης, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ὁποίας παρέμεινε πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος θεράπων ἐπὶ μίαν πεντηκονταετίαν ὁ ἀείμνηστος Δημήτριος Εὐαγγελίδης.

ΣΩΤ. Ι. ΔΑΚΑΡΗΣ